

Prosedyre for bruk av plantevernmidler

Forfatter: Selvaag, Line Stabell
Godkjent av: Getz, Thomas

Dok nr.: FBKS-51-3576
Revisjonsnr.: 6.0
Dato: 24.04.2018

Formål

Prosedyren har til hensikt å sørge for klare retningslinjer for hvor og i hvilke tilfeller det er tillatt å bruke plantevernmidler slik at de ikke utgjør skade på mennesker eller natur.

Prosedyren er forankret i [Forskrift om plantevernmidler](#).

Omfang

Prosedyren gjelder alle aktiviteter/prosjekter som medfører bruk av plantevernmidler.

Dokumentet gjelder for Forsvarsbyggs egne ansatte og innleide som arbeider under Forsvarsbyggs prosjektledelse på prosjekter i Norge.

Definisjoner

Autorisasjonsbevis	- norsk autorisasjonsbevis som kreves for å kunne kjøpe og bruke yrkespreparater og for å gi yrkesmessig veiledning om kjemisk plantevern
Autorisert person	- en som har gyldig autorisasjonsbevis for bruk av plantevernmidler.
Drikkevannsbasseng	- et basseng for oppbevaring av drikkevann etter at råvannet er behandlet og desinfisert (også kalt høydebasseng)
Hobbypreparater	- preparater som er beregnet for ikke-profesjonelle brukere, som har etikett hvor det fremgår at produktet er et hobbypreparat og med slik helse- og miljørisiko at veiledning på etikett regnes som tilstrekkelig for å ivareta hensynet til helse og miljø
Lokal stoffkartotekansvarlig	- er kjemikaliekontakter i de enkelte forretningsområder, markedsområdene og festningsverkene
Overflatevann	- kystvann, brakkevann og ferskvann, unntatt grunnvann, jf. forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen
Sprøytejournal	-et skjema som inneholder informasjon om hva det er sprøytet med, hvor, hvor mye, hvilke vurderinger som er lagt til grunn osv. Den skal lagres hos den som bruker plantevernmiddelet. Les mer om dette under 5.6.

Sentral stoffkartotekansvarlig	- er faglig ansvarlig for det sentrale stoffkartoteket i Forsvarsbygg.
Vannforekomster	- en avgrenset og betydelig mengde av overflatevann, som for eksempel innsjø, magasin, elv, bekk, kanal, fjord eller kyststrekning, eller deler av disse, eller en avgrenset mengde grunnvann, jf. forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen. Gjelder også kumløkk.
Yrkespreparater	- preparater som er beregnet for yrkesbrukere, og som det kreves autorisasjonsbevis for å kjøpe og bruke
Ansvar	
Avdelingsdirektør regionene har ansvar for at:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ plantevernmidlene håndteres iht til lover, forskrifter og interne prosedyrer i sitt forretningsområde ✓ gjeldende prosedyre for håndtering av plantevernmidler gjøres kjent og følges opp i forretningsområdet ✓ lederne får nødvendig opplæring for forsvarlig håndtering av plantevernmidlene 	
Serviceledere/arenaledere, fagingeniører/prosjektledere (el. andre involverte ledere) har ansvar for at:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ plantevernmidlene registreres i stoffkartoteket Ecoonline ved innkjøp ✓ plantevernmidlene lagres og håndteres forsvarlig i henhold til forskrifter ✓ ansatte som skal håndtere yrkespreparater av plantevernmidler har gyldig autorisasjonsbevis <i>Kravet om gyldig autorisasjonsbevis gjelder også ved innleie av eksterne personer.</i> ✓ det legges til rette for at ansatte har lett tilgang til sikkerhetsdatatablaget for de aktuelle plantevernmidler ✓ aktuelt verneutstyr er tilgjengelig og blir brukt ✓ plantevernmidler som ikke lenger er i bruk, leveres som farlig avfall til godkjent mottak 	
Ansatte har plikt til:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ å rette seg etter de lover, forskrifter og interne prosedyrer som gjelder for håndtering av plantevernmidler ✓ å gjøre seg kjent med helsefaren ved de plantevernmidler de til enhver tid bruker i sitt arbeid ✓ å varsle om feil, mangler og farlige forhold som kan medføre fare for liv og helse. ✓ å medvirke til at ulykker og helseskader ikke oppstår 	
Lokal kartotekansvarlig har til oppgave:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ å påse at håndteringen av plantevernmidler følger lov, forskrifter og interne prosedyrer 	

- ✓ å bidra til at bruker/behovshaver/revkirent og bestiller følger prosedyren for innkjøp av kjemikalier
- ✓ å bistå med vurdering og valg av plantevernmidler med minst risiko
- ✓ å bistå med substitusjonsvurderinger

Faggruppen naturforvaltning i Futura miljø kan på forespørsel bistå med faglige råd når det gjelder bruk av alternative metoder eller plantevernmidler

Beskrivelse

Det er et myndighetskrav at innkjøp, bruk og utslipp av kjemikalier skal minimaliseres, slik at man unngår helseskader eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Videre skal det vurderes om helse- og miljøskadelige kjemikalier kan byttes ut med mindre farlige kjemikalier der det er mulig (substitusjon).

Områder med forbud om bruk av plantevernmidler

Spredning av plantevernmidler skal ikke skje til ulempe for naboeiendommer. I tabellen nedenfor er det satt opp oversikt over de områder hvor det er forbud mot spredning av plantevernmidler:

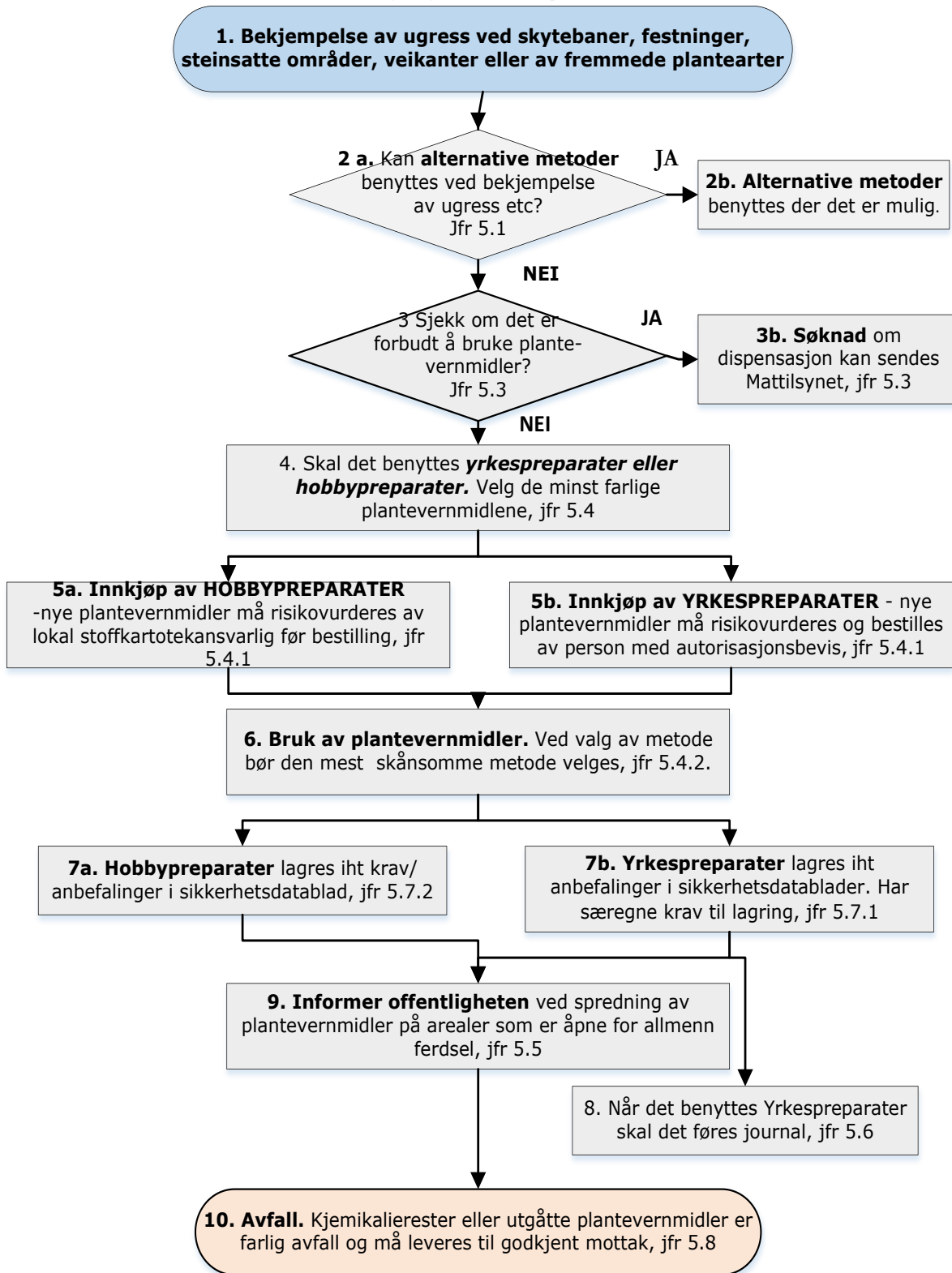
<p>Forbud mot spredning av plantevernmidler med farebetegnelsen GIFTIG, MEGET GIFTIG, AKUTT GIFTIG og KRONISK HELSEFARE sammen med varselsordet FARE i følgende områder</p>
<p>Arealer som er åpen for allmenn ferdsel:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Lekeplasser (all bruk av plantevernmidler forbudt, også hobbypreparater)
<ul style="list-style-type: none"> • Områder som grenser til offentlige veier eller private hager
<ul style="list-style-type: none"> • Parker
<ul style="list-style-type: none"> • Andre offentlige steder (f.eks. festningsverk)
<ul style="list-style-type: none"> • I tillegg: Kantsoner og åkerholmer med unntak av stubbebehandling
<ul style="list-style-type: none"> • Plantevernmidler (også hobbypreparater) skal ikke brukes nærmere enn 50 meter fra drikkevannsbasseng, og ikke nærmere enn 3 meter fra overflatevann, noe som inkluderer alt fra innsjøer og bekker til kummer som håndterer avrenning av vann.
<p><i>Merknad: Forbudet gjelder ikke utmark.</i></p>

Dersom det allikevel er behov for å benytte plantevernmidler på områder der det er forbudt, må det søkes om dispensasjon. Hvorvidt en slik tillatelse gis, vurderes i hvert enkelt tilfelle. Søknaden kan sendes som et brev eller den kan fylles inn elektronisk på Mattilsynets skjematjenester: http://www.mattilsynet.no/skjema/soknad_om_dispensasjon.968 Dersom dere ønsker å søke dispensasjon for enkelttilfellene, sendes de til den regionen de hører innunder: http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/kontakt_oss/ Husk at det må beregnes god tid til behandling av søknaden.

Nedenfor vises tabell over områder der det kan være behov for å søke om dispensasjon.

Områder der det <u>kan</u> være nødvendig å bruke plantevernmidler
Stubbebehandling etter trefelling eller tykning på områder der vegetasjonen skal holdes nede.
Bekjempelse av de fremmede artene kjempebjørnekjeks, tromsøpalme, parkslirekne, hybridslirekne, kjempeslirekne og evt andre spesielt problematiske tilfeller (kun etter vurdering av person med fagkompetanse).
På områder som det av sikkerhetsmessige grunner er viktig å holde vegetasjonen nede og annen bekjempelse ikke er aktuell – f.eks i blindgjengerfelt der det er behov av sikkerhetsmessige årsaker.
I og på kulturhistoriske installasjoner der planterøtter vil kunne ødelegge installasjonen og der annen form for bekjempelse enn bruk av plantevernmidler vil skade installasjonen (kan f.eks. gjelde enkelte batterier på festningsverk).

Prosesen ved valg og bruk av plantevernmidler

Krav om integrert plantevern

Plantevernmidler skal kun brukes dersom det ikke finnes andre alternative metoder som kan gi ønsket resultat (ref Forskriftens § 26). Alternative metoder kan f.eks. være varmebehandling med vann (Heatweed) eller flamme (ugressbrenner), eller manuell bekjempelse. I de fleste tilfeller finnes alternative metoder som er like effektive og som er vesentlig mindre skadelige for miljøet. Det er også mulig å bruke flere metoder i kombinasjon for å begrense bruken av plantevernmidler. Se [veileder vegetasjonskontroll](#) for mer utdypende informasjon om alternative metoder. Dersom valget allikevel faller på bruk av plantevernmidler, skal vurderingene som er gjort refereres i sprøytejournalen.

Søknadsplikt ved bruk av plantevernmidler i utmark

Den som ønsker å spre plantevernmidler fra helikopter i skog eller på sprøytefelt i utmark som er 15 dekar eller større må sende inn søknad om dette til kommunen innen 1. oktober året før spredningen er planlagt utført.

Ved spredning med motorisert spredeutstyr på sprøytefelt i utmark som er mindre enn 15 dekar, har en plikt til å sende melding til kommunen innen 1. oktober samme år som spredningen er utført.

Søknads- og meldingsplikten i utmark gjelder imidlertid ikke motorisert håndholdt og ryggbåret spredeutstyr.

Skjemaer og ytterligere informasjon er tilgjengelig på Mattilsynets nettside:

http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/bruk_av_plantevernmidler/soknader_og_meldinger_til_kommunen_skog_utmark_kantsoner_og_aakerholmer.19660

Innkjøp av plantevernmidler

Prosedyre for innkjøp av kjemikalier skal alltid følges ved bestilling av plantevernmidler. Dette innebærer blant annet å sjekke om plantevernmidlet allerede er registrert i Forsvarsbyggs stoffkartotek og allerede risikovurdert. I stoffkartoteket Ecoonline ligger sikkerhetsdatablader på alle produkter som er eller har vært i bruk i Forsvarsbygg. I sikkerhetsdatabladet ligger også informasjon om type verneutstyr som skal benyttes ved bruk av det enkelte plantevernmidlet.

For yrkespreparater:

Yrkespreparater skal etter Forskrift om plantevernmidler kun håndteres av autorisert personell. Det betyr at de skal ha gjennomgått autorisasjonskurs og ha mottatt bevis på at det er fullført og godkjent. Plantevernmidler skal brukes i minst mulig utstrekning og skal sprøytes/pensles mest mulig direkte på blader/snittflate (avhengig av art og anbefaling).

Den autoriserte personen vurderer hvilken type kjemikalie som er egnet til å bruke for å få de ønskede resultater, mengde av produktet og metoden som er tenkt benyttet. Dette kan diskuteres i samarbeid med fagperson fra naturforvaltning ved behov – særlig dersom tiltaket gjelder bekjempelse av fremmede arter eller dersom det finnes rødlistede arter i nærheten (Ref. aktsomhetsplikten i naturmangoldloven).

Også ved innkjøp av nye plantevernmidler skal *Prosedyre for innkjøp av kjemikalier* følges ved bestilling.

Sikkerhetsdatabladet til ethvert nytt plantevernmidlet skal arkiveres i stoffkartoteket Ecoonline.

Risikovurdering av nye plantevernmidler

Når nye plantevernmidler skal kjøpes inn, skal produktet risikovurderes først. Dersom flere produkter er like godt egnet, skal de minst farlige produktene velges.

Risikovurdering av nye plantevernmidler i gruppen yrkespreparater skal gjennomføres av *lokal*

kartotekansvarlig i samarbeid med person med autorisasjonsbevis.

Risikovurdering av plantevernmidler som inngår i gruppen hobbypreparater, kan gjøres av lokal stoffkartotekansvarlig.

Om å redusere risikoen ved bruk av plantevernmidler

I følge § 20 skal følgende tiltak vurderes iverksatt:

- a) prioritering av plantevernmidler som ikke er klassifisert som farlige for vannmiljø.
- b) prioritering av de mest skånsomme spredningsteknikkene, slik som bruk av utstyr som gir mindre avdrift. Der det er mulig sprøytes/pensles plantevernmidlene mest mulig direkte på blader/snittflate.
- c) skadebegrensningstiltak som kan redusere risikoen for forurensing utenfor de sprøytede områdene som følge av avdrift, avrenning og drenering, slik som opprettelse av større buffersoner enn tre meter fra vannforekomster (inkludert kummer).
- d) begrense bruk av plantevernmidler på og langs veier og jernbaner, på sterkt permeable arealer, ved annen infrastruktur i nærheten av vannforekomster og på harde overflater med stor risiko for avrenning til kloakksystem og overflatevann.

Vurderingene som er gjort skal refereres i sprøytejournalen.

Skilting

Den som utfører spredning av plantevernmidler på arealer der folk ferdes (gjelder også i militærleire o.l), har plikt til å informere om dette, og skal sørge for følgende:

- a) Areal som er behandlet med plantevernmidler skal merkes med plakater i samsvar med Mattilsynets mal. Se http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/. Det samme gjelder veier eller stier som fører inn i arealet. Plakatene skal stå i minimum 7 dager, og fjernes senest 3 uker etter avsluttet spredning, med mindre det angis en annen frist på etikett.
- b) De som har spesielle interesser i eller inntil sprøytefeltet, slik som birøktere, reineiere eller beiteberettigede, skal underrettes om spredningen i god tid før sprøytingen utføres. Dette gjelder da også f.eks militære avdelinger.

Journalføring/dokumentasjon

Yrkesbrukere av plantevernmidler skal i minst tre år oppbevare opplysninger over plantevernmidler de bruker. Etter den nye forskriften skal brukere av yrkespreparater i tillegg sette seg inn i og anvende de generelle prinsippene for integrert plantevern ref. Forskrift om plantevernmidler § 26. Det er også krav om journalføring i forhold til tiltak for å redusere risikoen for forurensing av vann (§ 20)

I journalen skal det altså fremgå:

- *navn på plantevernmiddel*
- *tidspunkt for behandling og dosen som er brukt*
- *området og veksten som plantevernmiddelet ble brukt på*
- *hvilke vurderinger som er gjort med hensyn til bruk av alternative metoder opp mot plantevernmidler*
- *begrunnelse for valgene som er tatt.*

Eksempel på en sprøytejournal er å finne på Mattilsynets nettside. Se på

http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/bruk_av_plantevernmidler/#publikasjoner

Det er imidlertid ingen krav om at akkurat denne må benyttes. Det viktige er at oversikten inneholder informasjonen nevnt over. Sprøytejournalen lagres hos bruker av plantevernmidlene. Kopi av evt. dispensasjoner bør lagres sammen med sprøytejournalen slik at man har dokumentasjonen lett tilgjengelig. Det er ikke behov for noen kopi til Mattilsynet.

Oppbevaring/lagring av plantevernmidler

Alle plantevernmidler som er i bruk eller er tenkt brukt senere, skal oppbevares på en slik måte at de ikke er tilgjengelig for uvedkommende (eks giftige kjemikalier i giftskap). Oppbevaringen skal være forskriftsmessig og forsvarlig slik at ikke brann, eksplosjoner eller annen skade oppstår. I sikkerhetsdatabladet er det gitt opplysninger om hvordan det enkelte plantevernmidlet skal lagres forsvarlig.

Lagring av Yrkespreparater

Yrkespreparater skal lagres etter egne forskrifter:

- a) yrkespreparater skal oppbevares i henhold til preparatets merking i tett og avlåst skap eller rom som er tydelig merket med giftmerke og ordet «GIFT»,
- b) skapet eller rommet skal holdes rent, og dersom de aktuelle preparater krever det, være effektivt og kontinuerlig ventilert til friluft,
- c) det må ikke oppbevares annet enn plantevernmidler og eventuelt andre kjemikalier, inkludert flytende gjødselblandinger, i skapet eller rommet
- d) åpnet pakning skal oppbevares i lukket og tett beholder
- e) det må ikke plasseres varer av noen art under skap hvor plantevernmidler oppbevares.

Lagring av Hobbypreparater

Hobbypreparater (bruksferdige hobbypreparater og konsentrerte hobbypreparater)

- a) hobbypreparater skal oppbevares i henhold til preparatets merking og adskilt fra kosmetikk, legemidler, fôr, nærings- og nytelsesmidler
- b) åpnet pakning skal oppbevares i lukket og tett beholder.

For konsentrerte hobbypreparater gjelder i tillegg at de skal oppbevares i avlåst skap eller rom

Avfall

Tomme og rengjorte bokser og flasker som har inneholdt kjemikalier, kan gjenvinnnes, brennes eller leveres til vanlig mottak.

Kjemikalierester eller utgåtte kjemikalier er farlig avfall og må leveres til godkjente mottak, se *prosedyren Avfallshåndtering – næringsavfall*. Det må fylles ut et deklarasjonsskjema for farlig avfall.

VEDLEGG

Mattilsynet mal for skilting: http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/

Mattilsynets forslag til sprøytejournal:

http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/bruk_av_plantevernmidler/#publikasjoner

Referanser

FOR-2015-05-06-455	Forskrift om plantevernmidler
LOV 2009-06-19 nr 100	Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
	Mattilsynet mal for skilting: http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/
	Mattilsynets forslag til Sprøytejournal: http://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/plantevernmidler/bruk_av_plantevernmidler/#publikasjoner
FBKS-51- 2701	«Veileder vegetasjonskontroll i skytefelt»
FBKS-51-3103	«Veileder i håndtering av fremmede arter – bekjempelse og massehåndtering»
FBKS-51-1261	«Innkjøp av kjemikalier»
FBKS-51-2314	«Kjemikaliehåndtering på arbeidsplassen».
FBKS-51-1837	«Kartlegging, registrering og risikovurdering av kjemikalier».
FBKS-51- 1467	«Avfallshåndtering – næringsavfall»
FBKS-51-2125	«Bruk av personlig verneutstyr»